

טיולים לחו"ל לשם שמרים?

הרב אליהו מאל"י

תופעת הטיולים בארצות הנכר התחילה בנוער ובציבור החילוני, והיא חודרת לאיטה לציבור הדתי, ולנוער הדתי.

יש הטוענים, שבתקופתנו אין איסור בטיולים אלו. טיעון אחר הנשמע בזכות הטיול בנכר הוא, שבאופן זה יכול האדם להתבודד עם עצמו. על ידי המפגש עם תרבויות זרות, המדהיזם ושאר עבודות אלילים שבארצות המזרח, יצליח המטייל למצוא את עצמו.

נסקור בתחילה את יסודות האיסור לצאת לחו"ל. אחרי בירור זה ננסה לברר את יחסנו לטיעונים אלו.

א. מצוות ישוב ארץ ישראל

מספר בראשית נוכל להבחין שהענין המרכזי בחיי האבות הוא: ההבטחה שהבטיח ד' לאבות את הארץ. בגללה החלה המריבה בין יעקב לעשיו. עשיו נדחה ויעקב ירש. יעקב מסכים לרדת למצרים רק לאחר שה' מבטיח לו: "ואנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה". לפני מותו, מתחנן יעקב לבניו: "אל נא תקברוני במצרים". אף יוסף משביע את אחיו שלא ישכחוהו בחוץ לארץ, אלא יחזירו את עצמותיו לארץ ישראל.

משה רבנו התחנן להכנס לארץ, ופסוקים רבים נכתבו על כך בפרשת ואתחנן. ארץ ישראל היא ארץ אשר עיני ד' בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. דורות רבים חלמו להגיע לארץ ולא זכו.

הגר"א כתב באגרתו: "ואני תודה לאל, נוסע לארץ הקדושה שהכל מצפים לראותה. חמדת כל ישראל וחמדת השם יתברך, כל העליונים והתחתונים תשוקתם אליה".

אמרו חכמים: "לעולם ידור אדם בארץ ישראל בעיר שרובה עכו"ם, ואל ידור בחוצה לארץ בעיר שרובה ישראל"¹.

¹ כתובת קיא ב

ר' זירא, בעלותו לארץ ישראל, נחפו לעבור את הירדן ללא מעבורת. כאשר גינה אותו צדוקי אחד על פזיזותו, אמר: "מקום שמשה ואהרן לא זכו להיכנס אליו מי אומר שאזכה אני בכך?!"²

"ומעשה בר' אלעזר בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל ר' יהודה בן בתירה ללמוד הימנו תורה. והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל. זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם, וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשתם אותם וישבתם בארצם. חזרו ובאו להם למקומם אמרו ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצות שבתורה"³

לפעמים, מפרסמות חברות שונות את מוצריהם על ידי הצעת "פרס" - טיול לחו"ל.

היציאה לחו"ל אינה פרס, היא עונש! הישיבה⁴ והטיול⁵ בארץ הם הזכות הגדולה שיש לנו.

אהבתנו לארץ, היא כאהבת איש לרעותו. אפשר שיש נשים צעירות ויפות ממנה, אך הוא אוהב אותה לא רק בגלל המראה החיצוני שלה, אלא בעיקר בגלל תכונותיה, אופיה ומידותיה. הקשר ביניהם אינו מתוך מראה עיניים חיצוני אלא קשר נפשי פנימי. על כן לא יחליפנה באחרת.

אף בארצות כן. אפשר שיש מראות טבע יותר גדולים וכבירים במקומות שונים בעולם. אך לא בגללם, נעזוב את ארצנו.

מצוות ישיבת ארץ ישראל בזמן הזה

כתב הפתחי תשובה⁶: שממאר מכל הפוסקים הראשונים והאחרונים שמצוות ישוב ארץ ישראל נוהגת בזמן הזה. אף גדולי אחרוני זמננו פסקו כן. החזון

² מסכת כתובות דף קיב/א. רבי זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר ליה ההוא צדוקי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודניכו אכתי בפזיזותייכו קייפיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דזכינא לה ר' אבא מנשק כיפי דעכו.

³ ספרי פרשת ראה פסקא כח

⁴ כתובות קיא א: "אמר ר' אלעזר, כל הדר בארץ ישראל שרי בלא עונן".

⁵ כתובות קיא א: "אמר רב ירמיה ב' אבא אמר ר' יוחנן: כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא".

⁶ פתחי תשובה אבן העזר סימן עה ס"ק ו.

איש כתב⁷: "... ומצוות ארץ ישראל הוכרעה על ידי הרמב"ם⁸ והרמב"ן⁹ ושאר פוסקים, ויזוע עד כמה שאף החפץ חיים זללה"ה לעלות". משמע מדבריו שפוסק שמצווה זו נוהגת מדאורייתא אף לדעת הרמב"ם, כשם שפסק כן הרמב"ן¹⁰. הרב קוק כתב באריכות גדולה על מצוות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה, מתוך הפוסקים מתוך מאמרי חז"ל ומתוך דברי הראשונים והפוסקים¹¹.

ב. איסור היציאה לחו"ל.

הגמ' במסכת בבא בתרא¹² אומרת: "אין יוצאין מארץ לחו"ל א"י כ עמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדה סאה בסלע לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נעשו מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ...".

במס' ע"ז¹³ נאמר: "...ומטמא [הכהן על יד יציאה לחו"ל] ללמוד תורה ולישא אשה. אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל בזמן שמוצא ללמוד אינו מטמא. [כלומר אסור לו לצאת לחו"ל] רבי יוסי אומר אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל".

⁷ קובץ אגרות חזון איש אגרת קעה.

⁸ משנה תורה הלכות עבדים ט ט, הלכות אישות יג יט, ועוד.

⁹ השו"ת הרמב"ן על ספר המצוות לרמב"ם מצווה ד'.

¹⁰ השו"ת הרמב"ן לספר המצוות מצוה רביעית. שניצטוו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נזכרה ביד זולתנו מן האומות או לשממה.

... ואומר אני כי המצוה שהחכמים מפליגין בה והיא דירת ארץ ישראל עד שאמרו (תי"כ בהר פ"ה הי"ד וכע"ז) כתובי קי ב, ושי"ג, מלכים ספ"ה) שכל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עבודה זרה שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת י"י לאמר לך עמך אלהים אחרים וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו כה הכל הוא ממצוות עשה הזה שניצטוו לרשת הארץ ולשבת בה. אם כן היא מצוה עשה לדורות מתחייב כל יחיד ממנו ואפילו בזמן גלות.

¹¹ ספר "חזון הגאולה", תשובה לשואל בשם: "הלכה ומעשה", עמ' יז – לד.

¹² תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צ"א א

¹³ תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף י"א

ובמס' קידושין¹⁴: "רי אסי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליי מהו לצאת מארץ לחוצה לארץ אי"ל אסור. לקראת אמא מהו אי"ל איני יודע...". במסכת כתובות¹⁵ נאמר: "ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוזאה אתא לקמיה דרי חנינא אמר ליה מהו למיחת וליבמה אמר ליה אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו?". [כלומר, ר' חנינא לא התיר לאדם לצאת מארץ ישראל לחו"ל, בשביל ליבם אשת אחיו].

ופסק הרמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ט:
 "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ. וכן יוצא הוא לסחורה...".
 בתוספות עבודה זרה דף יג/א מביא דעה נוספת:
 "ללמוד תורה ולישא אשה" - פירוש ודעתו לחזור לא"י. דאילו אין דעתו לחזור, אמר בכתובות (דף קיא.) אחיו של זה נשא עובדת כוכבים ומת ברוך המקום שהרגו וזה ירד אחריו לחוצה לארץ [כלומר אותו אדם שנשא אישה וחי עמה בחוץ לארץ כונה בשם: "נשא עובדת כוכבים"!].
 ודוקא בהנך מצות שהן חשובות, ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה. ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) "לא תהו בראה", אבל לשאר מצות לא. והכי משמע פ"ד דמגילה (דף כז).
 אבל בשאלתות דרב אחא מפורש: הנך דקילי, וכ"ש לשאר מצות שהם

¹⁴ תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא/ב
¹⁵ תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא/א

חשובות".

אם כן תוסי' מביא שתי דעות: האחת, מותר לצאת רק לצורך לימוד תורה ולשאת אישה, אך לשאר מצוות אסור.

דעה שניה היא דעת השאלתות. מותר לצאת אף לצורך שאר מצוות, החשובות יותר מלימוד תורה ונשיאת אשה:

יש לבאר, במה קלות שתי מצוות אלו משאר המצוות:

הרב קוק מבאר: הרבותא של שתי מצוות אלו על פני שאר המצוות היא שאפשר למוצאן גם בארץ. ישנם תלמידי חכמים נוספים בארץ שאפשר ללמוד מהם תורה, וישנן נשים נוספות בארץ, שאפשר לשאתן. הלימוד דוקא מרב מסוים הוא בגדר הידור מצווה. וכן לישא דוקא אשה מסוימת, כאשר יש נשים רבות בארץ, זה רק הידור מצווה ולא גוף המצווה¹⁶.

אפשר להסביר זאת באופן נוסף: במצוות תלמוד תורה אמרו חז"ל שהיא שקולה כנגד כל המצוות. מאידך נידחית מצווה זו מפני כל מצווה אחרת, שעתה הזמן לעשותה.

אף את מצוות הנישואין, יכול אדם לדחות, אם רוצה הוא ללמוד תורה. זאת ועוד, אם לא מצא אישה שמצאה חן בעיניו, אינו חייב להתחתן עם האשה הראשונה שתסכים! בתפילין וציצית אין דין כזה בין אם הציצית והתפילין מוצאים חן בעיני האדם בין שאינם מוצאים חן - חייב הוא להניחם. על כן, אם לצורך שתי מצוות אלו שהן קלות יותר משאר המצוות מותר לצאת לחו"ל, מסתבר שגם לצורך שאר מצוות חמורות, אפשר לצאת מהארץ. השולחן ערוך כתב:

(ד) ואלו מגלחין במועד מי שיצא מבית השביה, ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד. ומי שיצא מבית האסורים, ואפילו היה חמוש ביד ישראל, שהיו מניחין לו לגלח. וכן המנודה, שהתירו לו ברגל. וכן מי שנדר שלא לגלח, ונשאל על נדרו ברגל. וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, **והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטייל**: [אורח חיים סימן תקלא ד]

¹⁶ שו"ת משפט כהן סימן קמ"ו.

נמצא שלדעת כל הראשונים ולדעת השולחן ערוך אסור לצאת לחוץ לארץ לטייל!

הוסיף המשנה ברורה שם ס"ק יד: והוא שלא יצא וכי' - פי' (יב) דמארץ ישראל לארץ ישראל או מחו"ל לחו"ל אף ביצא לטייל שאינו דבר מצוה אפ"ה מותר לו לגלח, כשלא היה פנאי לגלח מבעוד יום כיון שיציאתו ברשות היתה, שלא עשה איסור בזה. אבל מא"י לחו"ל אינו מותר אלא ביצא להרויח או לראות פני חברו, דהוא חשיב דבר מצוה שמותר לצאת מא"י בשביל זה. משא"כ לטייל בעלמא דבכה"ג אסור לצאת מא"י לחו"ל לא התירו לו

לגלח:

אף המשנה ברורה אוסר לצאת מארץ ישראל לצורך טיול.

מאידך הזכיר המשנה ברורה שלצורך הרוחה, כלומר פרנסה מותר. היתר זה נמצא כבר ברמב"ם כדלעיל.

האיסור של המשנה ברורה

היתר נוסף לצאת לחו"ל שהוזכר במשנה ברורה הוא, לראות פני חברו. מהיכן נלקח גדר זה?

נראה שהמקור למשנה ברורה מדברי הרמ"א בשו"ע אורח חיים סימן רמח ד:

"הגה: יש אומרים שכל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה. ואינו חשוב דבר הרשות, רק כשהולך לטייל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שיירא תוך שלשה ימים [לפני שבת], כי חושבים הכל לדבר מצוה ואין למחות בידן הואיל ויש להם על מי שיסמוכו [ר"ת]".

חז"ל גזרו שלא להפליג בספינה שלושה ימים קודם שבת. נאמרו בזה מספר טעמים בראשונים¹⁷.

לצורך מצווה מותר לבטל גזירה דרבנן זו, ולהפליג בתוך אותם שלושה ימים. במספר גזירות דרבנן מצאנו גדר דומה, שבמקום מצווה לא גזרו. מביא הרמ"א דעה שהגדרה של "במקום מצווה" איננה מצווה דאורייתא או דרבנן בלבד, אפילו צורך פרנסה או לראות פני חבירו, גם הוא מוגדר כצורך מצווה, ומתיר להפליג בספינה תוך שלושה ימים סמוך לשבת. הגר"א הביא מקור לרמ"א מהגמרא עירובין דף לו ב: "רבי יהודה אומר אם היה אחד מהן וכו': ורבנן זימנין דניחא ליה בחבריה טפי מרביה".

כאשר אדם הניח שני עירובי תחומים, אחד במזרח ואחד במערב, כי אינו ידע לאיזה צד ירצה ללכת בשבת מעבר לתחום שבת. ר' יהודה אומר שאם בא חכם לצד מערב יכול הוא ללכת דוקא לצד מערב, מעבר לתחום שבת. זאת כיון שאנו מעריכים שהתכוון ללכת לשמוע את החכם. רבנן חולקים עליו ואומרים שהוא יכול לבחור גם את הצד הנגדי דהיינו למזרח. לפעמים רוצה הוא לראות את חבירו יותר מאשר לשמוע את החכם. על כן יתפוס העירוב שלצד חבירו.

¹⁷ משנה ברורה סימן רמז ס"ק כ: ... (א) וי"א הטעם שמא יצטרך הישראל לעשות מלאכה בעצמו בשבת משום פיקוח נפש. דמקום סכנה הוא (ב) או שיעשה האי"י בעל הספינה עבירו מלאכה בקשירת הקלע ושאר חילולים (ג) או משום איסור תחומין כמבאר בב"י באריכות והר"י"ף ס"ל דאי משום חשש מלאכה או תחומין ודאי היה אסור אף קודם ג' ימים וגם לדבר מצוה לא היה מותר אלא (ד) דעיקר האיסור משום ביטול מצות עונג שבת דכל ג' ימים הראשונים יש להם צער מחמת נענוע הספינה שגפו משתבר וכדכתיב יחונן ינועו כשכור וגם מחמת סרחון העולה מן הימים המלוחין ואין רוחו חוזרת לבאי עד אחר ג' ימים שהודגל בזה וכמ"ש ס"ב (ה) וי"א דהטעם שאסרו להפליג בספינה הוא מפני שראה כאילו צף ושט ע"פ המים בשבת והוא אסור לכריע מפני גזירה שמא יעשה חבית של שייטין.

יש להוסיף לראית הגר"א את ההלכה שמערבין רק לדבר מצווה, [מימרא דרב יוסף מסכת עירובין דף פב.] מכאן שלראות פני חבירו נחשב כדבר מצווה. הבית יוסף הביא את דעת הרמב"ם [הלכות עירובין ו ו] שחבירו היינו דוקא חבר חכם מפני שהוא לומד ממנו. וכן הביא את דעת תרומת הדשן¹⁸ הסובר שאפילו אינו חכם יכול לערב וללכת למקומו בשבת. לאור זאת פסק בשו"ע סי' תטו: "אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה, כגון שהיה רוצה לילך לבית האבל, או לבית המשתה של נישואין, או להקביל פני רבו או חבירו שבא מן הדרך וכיוצא באלו..."

נמצאנו למדין שהמושג: "צורך מצווה - לראות פני חבירו", עבר דרך ארוכה. לפי הרמב"ם מדובר דוקא בחבירו - חכם, שממנו יוכל ללמוד תורה¹⁹. אף לפי תרומת הדשן, יש לאמר **שדוקא בעירובין** הקלו לערב לצורך זה. כי מה שאמרו שאין מערבין אלא לצורך מצווה הכוונה מצווה כל דהו, כלשונו: "ומ"מ הא חזינן דלהקביל פני חבירו, לאו מידי חשיב, ולענין עירוב שרי. אלמא אזלינן בה לקולא".

18 תרומת הדשן חלק א (שניית) סימן עז

שאלה: הא דפסקו הגאונים שאסור לערב עי"ת = עירובי תחומין = אלא לדבר מצווה. אם יש לישראל פרדס יפה חוץ לתחום, והיה הפך ללכת שם ביו"ט עי"ת עירוב, כדי לטייל ולשחוק שם לשמח ביו"ט עי"ת עירוב, חשיב כה"ג לדבר מצווה או לאו?

תשובה: יראה דשרי לערב כה"ג, דהולך ביו"ט לטייל חשיב לדבר מצווה. והכי איתא באשירי ובהגה"ה במיימון בש"ט רי"ת, דמוציאין הקטן ביו"ט אם אביו רוצה ללכת לטייל בשמחת יו"ט, ולא יוכל להניח הקטן יחידי בבית, וחשיב הך הוצאה לצורך יו"ט כמו קטן למו"ל וס"ת לקרות בו. וזו נראה דבכל דהו חשיב דבר מצווה לערב בשבילו. דהרמב"ן כי דאם רוצה לערב כדי להקביל פני רבו או חבירו תבא מן הדרך שרי. ואילו לעבר במים עד צווארו ביו"ט כתב הרמב"ם, דההולך להקביל פני רבו או פני אביו, או פני מי שגדול ממנו - שרי. וחבירו לא נקט התם. וכ"כ באשירי בשם הרי"ף גאות, דדוקא תיח שגדול ממנו בחכמה שרי לעבור כדי להקביל פניו, אבל השוה לו - לא. אפ"ל, אין נראה להביא ראיה מהתם, דהתם שרי להעביר אפ"ל כדי לשמור פירותיו, דאינו דבר מצווה כלל. ומי"מ הא חזינן דלהקביל פני חבירו, לאו מידי חשיב, ולענין עירוב שרי. אלמא אזלינן בה לקולא.

¹⁹ כך פירש הבית יוסף ברמב"ם אורח חיים סימן תטו

על כן תמוה מאד כיצד לקח המשנה ברורה היתר זה, שמצאנו שמועיל בתקנה דרבנן, והעביר זאת למצווה דאורייתא?
 מכל מקום כשנקבל שיטת המשנה ברורה, יהיה מותר לצאת לחו"ל, דוקא לראות פני חבירו חכם, שלומד ממנו, לפי הרמב"ם, ולפי תרומת הדשן חבר טוב, שיש לו שמחה בראייתו. שהרי כל טעם ההיתר ביום טוב מכוח שמחת יום טוב. ואם זה חבר קצת, אין כאן שמחה. [ויש לדון האם גם בימינו עדיין יש היתר מסוג זה. שהרי בימינו אפשר לדבר בטלפון עם כל חבר בקלות רבה ואף למי שמתגעגע לראות פני חבירו, יכול לצלם קלטת וידאו ולשלוח בדואר, או בדואר אלקטרוני באינטרנט, לכל קצות העולם. מסתבר שבכהאי גוונא גם המשנה ברורה יודה, שאין לצאת לחו"ל לראות פני חבירו, דאין כאן שמחה יתירה בראייתו ובדיבור עמו].

גם לפי המשנה ברורה, אם ראיית החבר יכולה להביא לאיסורים נוספים, אסור הדבר לגמרי! וזו לשונו: " (ה) בפרדס שיש בו שמחה - מיהו פשוט דמייירי בשמחה של היתר, אבל לפי מה שמצוי בעו"ה באיזה מקומות בעיירות גדולות שעוסקין שם בהוללות ובהתערבות זכרים ונקבות, לזה בודאי אין לערב, דמקרי דבר עבירה ולא דבר מצוה. וכבר צוחו על הוללות זו כמה גדולים והשומר נפשו ירחק מלילך שם. וע"ז אמר דהע"ה אשרי האיש אשר לא הלך וגו' [משנה ברורה סימן תטו ס"ק ה].

אם כן אם בטיול לחו"ל יפגש האדם מקומות שיש בהם איסור, בין איסור תערובות של גברים ונשים, בין מקומות של עבודה זרה - פשוט שאין כל היתר.

אך ברור לכל הדעות שלצאת לטייל סתם, אין כל היתר. ההיתר של המשנה ברורה לצאת לראות פני חבירו, גורם לעיתים ליחס המקל ביציאה לחו"ל בשביל כל סיבה שהיא. לאחר שיוצאים לחו"ל פעם או פעמיים, מפסיקים בכלל לשקול האם יש היתר לכך.
 גם ביציאה לחו"ל לצורך מצווה, צריך לשקול האם הרצון הבסיסי הוא לצאת מהארץ לטייל ו"מדביקים" לזה צידוק של מצווה, אופן זה אסור, או שהיסוד להחלטה לצאת לחו"ל הוא הצורך לראות פני חבירו, את האופן האחרון, התיר המשנה ברורה. [דוגמא לדבר: הנוסע לבקר את הוריו בחו"ל,

או לנישואי אחיו וכדומה]. ולב יודע אם לעקל או לעקלקלות.

ג. האומר אחטא ואשוב

יש אנשים האומרים שבימינו אין איסור לצאת לחו"ל, מפני שהיציאה קלה מאוד. וכן החזרת.

טיעון זה תמוה מאד. האם קלות העבירה מתירה אותה?

יש מקומות שמוכרים מוצרים ללא זבנים וסומכים על יושרם של הלקוחות שישלמו את הכסף. במקומות אלו קל מאד לגנוב. האם מותר לגנוב מוצרים אלו?

יש אנשים האומרים, עוזבים אנו את הארץ לפרק זמן קצר ומייד נשוב. המחשבה לעזוב את הארץ ולשוב, נראה שהיא חמורה יותר מפני שהיא בבחינת "אחטא ואשוב".

כתב הרמב"ם²⁰: "ארבעה ועשרים דברים מעכבין את התשובה: ארבעה מהן, עוון גדול והעושה אחד מהן אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה לפי גדל חטאו ואלו הן: ... (ד) והאומר אחטא ואשוב ובכלל זה האומר אחטא ויום הכפורים מכפר".

יש חומרה מיוחדת בעבירה אשר הגורם לה היא התשובה. אם התשובה גרמת לחטא, ראוי שלא תהיה אפשרות תשובה. שהרי אז גם לא יהיה החטא!

ויש לבאר עוד. החומרה המיוחדת באומר אחטא ואשוב, נובעת מכך שהחטא נעשה יותר בקלות, על כן קשה יותר לפרוש ממנו. אדם המעשן סיגריות, ורוצה להפסיק ואומר: " עוד סיגריה אחת..." סביר להניח, שלא יפסיק לעשן.

לאחר שטעם האדם מהעבירה נעשית היא לו כהיתר. בפעם הראשונה הוא עוד מתלבט. בפעם השנייה הוא רואה שלא קרא לו מאומה. הוא ממשיך לגור בארץ ישראל, ואולי אף מתכנן את הטיול הבא לחוץ לארץ.

²⁰ רמב"ם הלכות תשובה פרק ד א

ד. מצווה הבאה בעבירה

יש הטוענים שהם נוסעים לחוץ לארץ על מנת להתחזק. המפגש עם האלילות ושאר תרבויות המזרח יחזק אותם ויבהיר להם את אמונתם. מחשבה זו אינה הגיונית. אם רוצה אדם להתחזק בעבודת ד' בודאי צריך הוא סייעתא דשמיא. האם יזכה הוא באותה עזרה מהשמיים, על ידי עבירה על רצון ד'?

נראה שאפשר להגדיר זאת בתור: "מצווה הבאה בעבירה". אין זו עבירה סתמית אלא עבירה גדולה, שהרי לימדנו חז"ל: "שקולה מצוות ישוב ארץ ישראל כנגד כל התורה כולה"²¹.

שמה יאמר האומר: אך מנין שאסור לצאת לצורך מצווה כזה? הרי אם לצורך ראיית פני חברו הותרו - לצורך התחזקות על אחת כמה וכמה! לא מיניה ולא מקצתיה. אפילו המשנה ברורה שהתיר לצאת לצורך ראיית פני חברו הגדיר שזה בתנאי שאין כאן חשש איסור²². והדוגמה שהוא הביא לאסור, היא עירובב בין גברים לנשים. אין כאן גוף העבירה של גילוי עריות ובכל זאת הוא אסר.

על אחת כמה וכמה, כאשר תוכן הטיול הוא מפגש עם עבודה זרה לסוגיה. אסור לראות עבודה זרה ולהנות מיפיה. בודאי שאסור לנסות ולהכיר אותה. רק לדייני הסנהדרין הותר ללמוד ולהכיר עניני עבודה זרה על מנת שיוכלו לדון את עובדיה.

גם הביקור באפריקה אצל שבטים כושים למיניהם, צריך עיון גדול. על פי המפורסם חושפות שם הנשים את גופן באופן שאינו מקובל אפילו אצל הגויים באירופה. ומנין ההיתר לצפות באוכלוסיה כזו?

זאת ועוד מי מבטיח שהניסיון יצליח? אולי ישפיע המפגש לרעה ולא לטובה? סכנות רבות אורבות ליוצא למסע חיפושים והתנסויות מסוג זה. פעמים רבות מנסים גם סמים בלתי שיגורתיים. לפעמים אוכלים פטריות מזיקות שהורסות באופן בלתי הפיך את המוח!

²¹ ספרי פרשת ראה פכיה, ילקו"ש דברים רמז ותנפה

²² משנה ברורה סימן תטו סייק ה

אנשים העוסקים בתחום זה, טוענים שמטיילים רבים נפגעים מסמים ופטריות אלו באופן קשה.

לסיכום נאמר הרבה נימוקים הלכתיים יש נגד היציאה לחו"ל. אולם לא יספיקו נימוקים אלו לשכנע ולהטות את הלבבות. העיקר הוא להתמלא באהבה גדולה לארץ ישראל. מתוך אהבה זו יעלמו השאלות, וטיולי הנכר. אף שמאמר זה נכתב בהלכה, קשה שלא להיזכר בשירו של ר' יהודה הלוי, "ציון הלא תשאליו".

"ועת אחרון שיבת שבותך אני כינור לשיריך
לבי לבית אל ולפני אל מאד יהמה
ולמחנניים וכל נגעי טהוריך
שם השכינה שכונה לך,
ויוצרך פתח למול שערי שחק שערייך
וכבוד ה' לבד היה מאורך
ואין סהר ושמש וכוכבים, מאוריך..."

מי יתנני משוטט, במקומות אשר נגלו אלהים לחוזיך וציריך,
מי יעשה לי כנפיים וארחיק נדוד,
אניד לבתרי לבבי בין בתריך..."

חיי נשמות אויר ארץך
ממור דרור אבקת עפרך ונופת צוף נהרייך
ינעם לנפשי הלוך ערום ויחף
עלי חרבות שממה אשר היה דביריך..."